

A. ŁUKASZEWICZ, *Świat papirusów*, Warszawa 2001 (Książka i Wiedza), 390 s.

Omawiana pozycja, „Świat papirusów” została napisana przez znawcę zagadnienia. A. Łukaszewicz bowiem wprowadza czytelnika w poważne zagadnienia w sposób bardzo przystępny. Służy temu przemyślany układ całej książki. Najpierw więc czytelnik przemierza czas i przestrzeń, dowiadując się o uprawie papirusu, produkcji materiału pisarskiego i jego formach, języku i jego specyfice, wreszcie o odkryciach archeologicznych w tej dziedzinie oraz o rozwoju nauki zwanej papirologią.

Po tym wprowadzeniu autor oddaje głos samym tekstom ze starożytności. Wybrał przy tym teksty dokumentarne z okresu grecko-rzymskiego w Egipcie (bez literackich oraz religijnych), które stanowią taką wypowiedź, że można ją przetłumaczyć w sposób jednoznacznie zrozumiały dla współczesnego czytelnika. Większość z ponad stu tekstów została przełożona po raz pierwszy na język polski.

Rozdział III ma charakter encyklopedyczny, w którym autor pomieścił najważniejsze dane z zakresu papirologii. Wiele informacji winno być znane bibliście, jak choćby publikacje tekstów papirusowych wraz z przyjętym systemem skrótów i oznaczeń. Dobrze służyć będzie jednak na pewno wiele zestawień, jak choćby wydawnictw ciągłych, czy bardzo rozbudowana bibliografia. Do zrozumienia samych tekstów prezentowanych w omawianej publikacji szczególnie przydatne są dane dotyczące realiów, o których traktują autorzy papirusów (m.in. podział Egiptu na nomy).

Szczególnie fascynujące w całej książce są partie o znaczeniu i rozwoju papirologii. Każdego zainteresuje, zapewne, warsztat badacza starożytnych papirusów. Musi on na początku, zanim zacznie odcyfrowywać tekst, z wielkim mozolem go rozwinąć, czy rozdzielić, co bywa szczególnie problematyczne, gdy idzie o resztki, które uległy zwęgleniu.

Ta cenna publikacja sama wskazuje na konieczne wobec niej dopowiedzenie, oczekiwane zwłaszcza przez biblistów. Idzie o teksty z zakresu religii i magii. W niniejszym wyborze znalazło się kilka z tej drugiej grupy, jak choćby horoskopy (s. 224, 255), czy unikatowe zarządzenie przeciw wróżbitom (s. 264). Jak dotąd bowiem, polski czytelnik skazany jest na trudno dostępne opracowania obcojęzyczne zawierające obszerne wydania krytyczne tekstów papirusowych. Życzyć więc należałoby, by powstało

opracowanie w języku polskim podobne do klasycznego już „Papyri Graecae
Magicae. Die griechischen Zauberpapyri”.

Kraków

KS. ROMAN PINDEL